

Juryrapport voor de Jules Schelvis Scholierenprijs 2024

De drie juryleden Jeroen van den Eijnde, directeur Nationaal Monument Kamp Vught, Maarten Eddes, oud-voorzitter van de Stichting Sobibor en Doede Sijsma, vanuit de Provincie Gelderland sinds 2002 ambtelijk betrokken bij ontwikkelingen in Sobibor, hebben de inzendingen voor de Jules Schelvis Scholierenprijs 2024 geëvalueerd op basis van de volgende criteria:

- ❖ Heeft de inzending een persoonlijk karakter of is er een persoonlijke binding?
- ❖ Levert de inzending een blijvende herinnering op aan het nazi-vernietingskamp Sobibor (voor henzelf en/of voor een groter publiek)?
- ❖ Is er onderzoek gedaan en zijn verschillende bronnen gebruikt?
- ❖ Is er sprake van een creatieve aanpak?
- ❖ Zag de inzending er verzorgd uit?
- ❖ Is wat is ingeleverd in lijn met wat op basis van leeftijd, scholing en eventuele ondersteuning van leraren, ouders of anderen mag worden verwacht?
- ❖ Wat maakt de aanpak van de inzending bijzonder?
- ❖ Wat valt er verder op aan de inzending?

De jury heeft voorafgaand aan een digitale jurybijeenkomst de inzendingen gelezen en bekeken. In de digitale bijeenkomst op woensdag 28 augustus 2024 zijn de beoordelingen van de drie afzonderlijke juryleden besproken, om zo tot een gezamenlijk gedragen standpunt en advies aan het bestuur van de Stichting Sobibor te komen.

Naast de inzendingen voor de Jules Schelvis Scholierenprijs hebben wij een groot aantal reisverslagen gekregen van jongeren die met de jaarlijkse jongerenreis naar Sobibor mee waren gegaan. De jury heeft deze reisverslagen met belangstelling gelezen. Zij geven de organisatie ook nuttige aanbevelingen voor de organisatie van toekomstige reizen en maken de grote impact duidelijk, die deze hebben op de deelnemende jongeren. Het is in die reisverslagen mooi om te lezen hoe goed de jongeren hun ervaringen onder woorden brengen.

Het juryrapport voor de vier inzendingen is als volgt:

1. Jan van Deutekom (Fotocollage Sobibor)

Het was de eerste keer dat we een fotocollage mochten beoordelen als inzending voor de Jules Schelvis Scholierenprijs. Een blad met een fotocollage, waar de samenhang van de beelden niet onmiddellijk helder wordt, aangevuld met een toelichtende tekst die de toeschouwer steeds dieper laat doordringen in zijn verhaal. Dat mag beginnen bij zijn grootvader die, bij de politie werkend in de oorlog, met zijn zijspanmotor Joodse onderduikers naar het ziekenhuis reed en wiens huisadres gebruikt werd als contactadres voor een militaire spionagegroep. Op zich al een bijzonder verhaal. Jan weet dit te verbinden aan een persoonlijk verhaal. Hoe hij in contact kwam met mensen, wiens familie in Sobibor was vermoord en voor wie hij een steentje in Sobibor mocht leggen. Dat laat de fotocollage uitstijgen boven het niveau van een bijzonder verhaal uit de oorlog, naar een verhaal van nu met actuele betekenis. Het wordt persoonlijk en Jan weet dat ook goed onder woorden te brengen. De beelden krijgen een eigen betekenis en verbinden de losse draden uit het verleden en het heden aan elkaar.

Jan wil geschiedenisdocent worden en het verhaal verder vertellen als hij voor de klas staat. Als hij straks in al zijn lessen zo'n brug weet te slaan van het verleden naar het heden, zullen de leerlingen aan zijn lippen hangen.

De visuele basis van deze inzending, doordacht, beargumenteerd en helder verwoord, maken het een bijzondere en betrokken inzending.

2. Sam Overgaag (Net als ik)

Weinig jong volwassenen houden zich bezig met gedichten. Dat maakt deze bijdrage wel bijzonder. Een paar woorden, niet meer dan twaalf kleine regels, heeft Sam nodig om het beeld van de overweldigende stilte te schetsen dat de bezoekers van Sobibor soms overvalt. In het gedicht klinkt door dat hetgeen in Sobibor is gebeurd leidt tot zelfreflectie en inlevingsvermogen. Het zal de ongedurigheid en haast van de jonge jaren zijn geweest, die een toch wel storende typefout in de inzending veroorzaakte en een rimpeling bracht in de vloeiende woordenstroom. Maar hij zal de reis naar Sobibor niet meer vergeten.

3. Ruby Geraets en Maud Perron (Wat was de invloed van de koude oorlog (1945-1991) op de herdenking van voormalig vernietigingskamp Sobibor in de naoorlogse periode)

Een profielwerkstuk met een lange en veelbelovende titel, waarbij de uitwerking wel buitengewoon breed werd opgepakt. Heel bijzonder is de focus op de naoorlogse situatie en de invloed van de koude oorlog op de herdenkingen. Een veelbelovende titel die ons stimuleerde het werkstuk met aandacht te gaan lezen. Ook de literatuurlijst is indrukwekkend. Er zijn meerdere artikelen en boeken gelezen of geraadpleegd, er is ook naar een film gekeken en er is een interview gehouden met een bestuurslid van de Stichting Sobibor. Ze hebben er echt veel tijd en werk in gestoken.

Het is – we weten het, het is een profielwerkstuk – niet echt een heel bijzonder persoonlijk verhaal geworden, maar Ruby en Maud realiseren zich welke impact dit verhaal op mensen kan hebben, maar dat dit verhaal, geheel in de geest van Jules Schelvis, wel verder verteld moet worden. De scope was echter wel erg breed; van 1919 van het Verdrag van Versailles tot nu. Misschien dat daardoor wat weinig diepte werd gebracht in de beantwoording van de hoofdvraag. Ze concluderen dat er invloed was van de koude oorlog op hoe er in Sobibor herdacht kon worden. Wellicht is de omvang van het werkstuk reden om soms wat snel conclusies te trekken. Hoe dan ook, het zou mooi zijn wanneer Ruby en Maud nog eens in de gelegenheid zouden zijn om met eigen ogen te constateren hoe sommige bronnen op het internet afwijken van de actualiteit in Sobibor op dit moment. Voor mensen die recent in Sobibor zijn geweest valt dat hier en daar in hun werkstuk wel op.

4. Sophie Brinkhof en Tess Sluijs (Selma en Thomas in Sobibor)

Ook Sophie en Tess hebben een werkstuk geschreven zonder in Sobibor te zijn geweest. Dat is lastig. In hun profielwerkstuk hebben Sophie en Tess de ervaringen van twee verschillende Joodse gevangenen in Sobibor vergeleken. Thomas Blatt, een nog zeer jonge Pool uit Izbica in Polen en Selma Wijnberg, een jonge vrouw afkomstig uit Nederland. We kennen natuurlijk de afzonderlijke verhalen, maar wij hebben ze nooit op

deze manier met elkaar vergeleken. Het was een interessante manier om naar deze levensverhalen en ervaringen in Sobibor te kijken. Er werd niet naar een manier gezocht om de twee verhalen aan elkaar te lijmen. Heel observerend werd hun beider verhaal verteld en vergeleken. Soms komen die ervaringen overeen, soms verschillen ze. Ieder heeft zijn eigen beleving en waarheid en dat werd gerespecteerd. Het is een redelijk compleet verhaal geworden over hetgeen zich in Sobibor afspeelde. Bijzonder is dat er een interview is gehouden met Rena, dochter van Thomas Blatt. Dat maakt het werkstuk ook bijzonder.

Het gebruik van meer bronnen of gesprekken met mensen die beide verhalen ook goed kennen, had misschien nog tot diepere inzichten over de onvergelykbaarheden in beide verhalen geleid. De jury kijkt daarom uit naar de tweede druk, waarin hier en daar dan ook nog een enkele zin die nu nog uit steekwoorden bestaat, volledig uitgeschreven zal gaan worden.

Niettemin hebben we met aandacht een mooi opgebouwd werkstuk gelezen, gebaseerd op een systematische vergelijking, die goed is doordacht. Het geheel was goed verzorgd.

Advies aan het bestuur van de Stichting Sobibor

De juryleden hebben, nadat de verschillende inzendingen waren besproken, op basis van de aan het begin van het juryrapport beschreven criteria een vergelijking tussen de bijdragen gemaakt. Het staat daarbij in de diversiteit van bijdragen al bij voorbaat vast dat waar iedere bijdrage een eigen en uniek karakter had, vergelijken bij voorbaat moeilijk tot onmogelijk is. Voor al deze bijdragen aan het doorvertellen van het verhaal van Sobibor hebben we veel waardering. Jullie hebben de vraag van Jules Schelvis om dit verhaal door te vertellen beantwoord met eigen middelen en een eigen uniek geluid.

Niettemin hebben we een keuze moeten en kunnen maken. De uitkomst van ons jurygesprek was dat wij het bestuur van de Stichting Sobibor unaniem adviseren om de Jules Schelvis Scholierenprijs 2024 toe te kennen aan Sophie Brinkhof en Tess Sluijs voor hun profielwerkstuk 'Selma en Thomas in Sobibor'.

Onze overwegingen daarbij waren dat zij met hun werkstuk er in zijn geslaagd een nieuw perspectief te geven aan bestaande verhalen, consequent het ingeslagen pad hebben gevolgd en het verhaal van Sobibor op een eigenzinnige wijze hebben verteld.

Jeroen van den Eijnde
Maarten Eddes
Doede Sijtsma

Amsterdam/Vught/Winterswijk, 13 september 2024